

RİSK ALTINDA ÇOCUKLARIN TANIMLANMASI ÇİN DE ERLENEN RME METODOLOJİSİ

İÇERİKLER

Metodoloji için	3
G R M	5
Risk grubunu tanımlamak	5
ÖNLEMELER, DEĞERLENDİRMEK VE MÜDAHALE	6
GENÇLERDE DAYANIKLILIK	9
Çocukluk sıkıntıları / Dayanıklı Gençlerin Başarıyla Üstesinden Geldiği Risk Faktörleri.....	9
Bütün Gençler Dirençli Olma Kapasitesine Sahiptir	9
Koruyucu Faktörler Nelerdir?	15
Koruyucu Faktörlerin Kümülatif Etkisi: Ne kadar Fazla O Kadar Mutlu	15
Özet	15
GENÇLERİN MOTİVASYONUNU VE GÜÇLENDİRMEK	15
Gençlerin temel ihtiyaçlarının Karşılanılarak Motivasyonunu Artırılması	16
Gençleri Geliştirmeye Yönelik Diğer Stratejiler * Motivasyon / Etkileme.....	19
Özet	21
RİSK ALTINDAKİ GENÇLERİN İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİ	21
Risk altındaki gençleri desteklemek için gençlik çalışmasının attığı adımlar	21
EK 1	24
KONTROL LİSTESİ	24
EK 2	27
VAKA ÇALIŞMALARI	2

METODOLOJİ İÇİN

De erlendirme metodolojisi sosyal dı lanma riski ta ryan gençlerin e itim ihtiyaçlarını tanımlamak ve de erlendirmek için yöntemler ve araçlar sunar. De erlendirme metodolojisi, e itim metodolojisi içerisinde uygulanacak uygun e itim araçlarının seçilmesine katkıda bulunur.

Proje : Risk Altındaki Gençlerde Öz –De erlendirme ve Giri imcilik

Ortaklık projesi, gençlik çalı anlarının, gençlerin e itim ihtiyaçlarını yeterince tanımlayabilmelerini sa layacak gençlik de erlendirme metodolojisi ve e itim metodolojisi geli tirmek amacıyla Avrupa'daki (Akdeniz, Orta, Kuzey ve Güney Do u Avrupa) farklı bölgeleri temsil eden 5 ülkeden 7 kurulu un çalı malarını birle tirmeyi, risk altındaki çe itli gençlik gruplarına giri imcilik ve öz farkındalık e itimini sa lamayı hedeflemektedir.

Gençler üzerindeki öngörülen etkiler, potansiyel kariyer / ki sel geli im için özgür ve bilgili bir seçim yapma ve beceri ve yetkinlikleri uygulayarak uygun eylemleri gerçekleştirme fırsatlarının ço alması; öz-farkındalık, kendine inanç, giri imcilik yeterlikleri ve di er ö renme çıktılarından faydalanarak istihdam edilebilirlik ansının yükselmesi; leti im becerilerini, kültürlerarası ve kendini tanıma becerilerini kullanarak, topluma aktif katılımı için artan fırsatlardır.

Proje, gençlerin kendilerini farkındalık ve giri imcilik ö renme sürecine sokarak ya amda daha iyi bir ba arı elde etmelerine katkıda bulunmaktadır.

Erasmus +programı

Erasmus +, 2014-2020 dönemi için bir e itim, ö retim, gençlik ve spor programıdır. E itim, ö retim, gençlik ve spor, öncelikle sosyo-ekonomik de i imin desteklenmesine, on yılın sonuna kadar Avrupa'nın kar ı kar ıya kaldı ı ba lıca zorlukların a ılmasına katkı sa layabilir ve Büyüme, stihdam, E itlik ve Sosyal çerme konularından olu an Avrupa Politik Gündeminin uygulanmasına destek verebilir. E itim ve gençlik çalı maları, ortak Avrupa de erlerini desteklenmesinde, sosyal içermenin te vik edilmesinde, kültürlerarası anlayı ın geli tirilmesinde, toplumda aidiyet duygusunun geli tirilmesinde ve iddetli radikalle menin önüne geçen önemli faktörlerdir. Erasmus +, yeni gelen göçmenler de dahil olmak üzere dezavantajlı ki ilerin dahil edilmesini te vik etmek için etkili bir araçtır.

Ortaklar

National Association of Resource Teachers - Bulgaria

National association of resource teachers, Sofya(Bulgaristan)

Business Intuition, Deventer (Hollanda)

Asociación Backslash, Valencia (spanya)

FONDATION
FUTURE
FOR ALL OF US

Future for all of us, Plovdiv (Bulgaristan)

Işık 1 Milli Eğitim Müdürlüğü (Işık Provincial Directorate of National Education, Işık(Turkey))

ZAVOD CMLC, Celje (Slovenia)

G R

Çocuklar ve gençler, dünyamızın gelecekteki refahı ve sağlıklı için önemlidir. Onlar yarının ebeveynleri, öğretmenleri, doktorları, psikologları, politika yapıcıları ve yarının dünya liderleri olacaklar. Ailelerin ve toplumların gelecekteki refahı, gençlerin sağlıklı psikolojik gelişimine bağlıdır.

Ne yazık ki, çevresel stres faktörlerine ve biyolojik, genetik faktörlere maruz kalmak, gençlerin kendileri, aileleri ve toplum için yıkıcı davranışlar geliştirme riskini daha da artırır.

Risk Altındaki Gençleri Tanımlamak

Risk altındaki gençler' terimi bu metodoloji içerisinde kullanılmaktadır ve çeşitli çevresel strese maruz kalmış çocuk ve ergenleri tanımlamaktadır (örn. Doğum öncesi ve perinatal problemler; fiziksel, duygusal veya cinsel istismar; ihmal; kronik yoksulluk; ölüm ya da terk edilme, ebeveyn madde istismarı ya da psikopatolojisi) ve / veya biyolojik, genetik risk faktörlerine (yani, psikolojik bozuklukların aile öyküsü) sahip olmaları, onların yaşam kalitesini olumsuz etkiler. Risk altındaki gençler genellikle kendilerine ve bakalarına zarar veren davranışlarda bulunurlar. Bu davranışlar; okuldan kaçma, otorite kararlarına uymama, fiziksel / cinsel taciz, hırsızlık, mülkün yok edilmesi, madde bağımlılığı, kendine zarar verici davranışlar, yeme bozuklukları, sosyal soyutlama, depresif ya da sınırlarından arındırılmış ruh hali ve anksiyon korku ve endişeleri içerir. Risk altındaki gençlik terimi, halihazırda iyileşen ancak gelecekte sorunların artması riskinde olan gençleri de kapsamaktadır.

'Risk altındaki gençler', gençleri depresyon ve anksiyete gibi zihinsel rahatsızlıklarla birlikte madde bağımlılığı, okul başarısızlığı ve çocuk suçluluğu gibi problem davranışlarına karşı daha savunmasız hale getiren bir dizi koşul için genel bir terimdir. Risk altında gençlerle çalışırken, araştırmacılar tipik olarak olumsuz sonuçlara - ve buna karşı tampon görevi gören koruyucu faktörlere - katkıda bulunan risk faktörlerine odaklanmaktadır. Koruyucu faktörler, problem çözme yetenekleri veya yetkinlik gibi kişisel faktörler ve toplumdaki sosyal destek veya aile geliri gibi algılanan etkinlik veya çevresel kaynaklar olarak düşünülebilir. Yirmi yıldan uzun bir süre önce bu

alandaki bir paradigma kayması, dayanaklılık çalı maları biçimindeki risk altındaki gençlerin uyumsal davranı larına ve sonuçlarına daha fazla dikkat çekmi tir. Risk altında gençlerle çalı anlara yönelik zorluk, sa lıklı yeti kin birey olma evresine geçi lerini engelleyecek problemler çıkarma ihtimali yüksek genç insanları dolayısıyla “risk” kavramını tanımlamaktır. Risk ara tırmasının ço u, epidemiyolojiye ve dolayısıyla bireysel riskli davranı lara odaklanarak ortaya çıkarken, di er ara tırmalar, “riskli durumlar veya ortamlar” üzerinde durmu tur. Bu durum, gençlerin davranı ları ciddi olumsuz sonuçlara yol açacak davranı lara itmektedir.

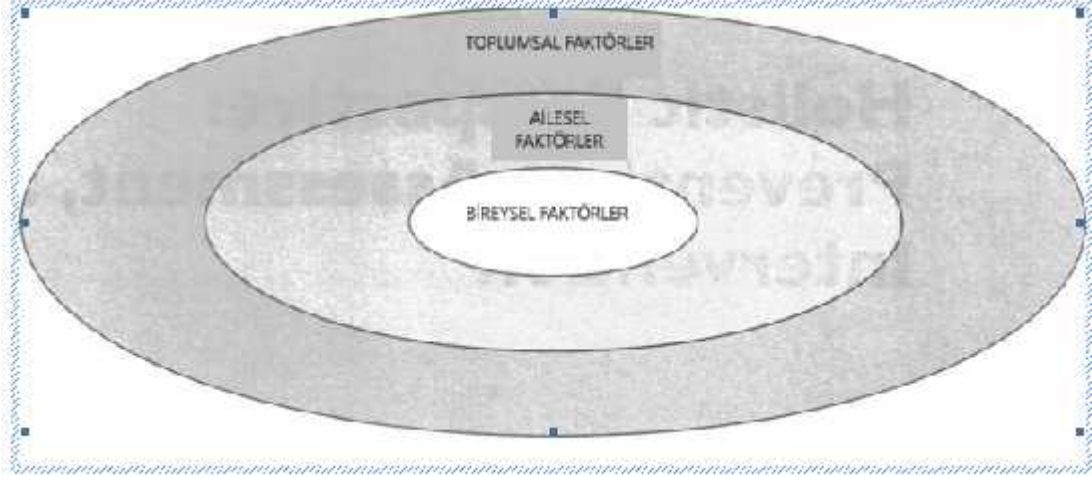
Bu metodoloji, yerel yasal çerçeveye ba lı olarak, her bir ortak ülkenin geli tirebilece i risk altındaki gençler ortak anlayı na dayanmaktadır.

ÖNLEME, DE ERLEND RME VE MÜDAHALE

(Ekolojik model, gençli i kar ılıklı etkile im halindeki ba lamlar ve ili kilerden olu an karma ık bir a içinde geli mekte olan bir grup olarak görmektedir. Bireysel gençlik, aile ve toplum içindeki faktörler de dahil olmak üzere, gençlerin hayatını birçok düzeyde etkileyen önemli faktöre dikkat çeker (bkz. ekil 1). Bireysel faktörler, gençlerin ki ilik özelliklerini, mizacını, genetik yatkınlı ı, bili sel yetenekleri, sosyal becerileri, sıkıntıya kar ı bireysel tepkiyi ve duygusal düzenleme becerilerini içerir. Aile faktörleri arasında evdeki güvenlik, istikrar ve nezaket düzeyi; ebeveynlik stili; Ebeveynlerin mizaç ve duygusal düzenleme becerileri; ve ailenin yapısı yer almaktadır. (Toplumsal faktörler arasında akran ili kileri, okulun kalitesi, mahalle ko ulları, ekonomik fırsatlar, mesleki e itim/istihdam fırsatları, e lence faaliyetleri yer almaktadır.

RES M 1: Ekolojik Perspektif

Son yıllarda, ekolojik model, biyolojik, genetik etkileri daha açık bir şekilde vurgulamak için biyoekolojik olarak yeniden adlandırılmıştır.

(Bütünsel perspektifin bir bileşeni, sorunların ilk olarak gelişmesini engellemektedir. Bu, sağlıklı gelişimi artıran ve riski azaltan faktörleri tanımlayarak reaktif olmaktan ziyade proaktif olmak anlamına gelir. Engel olmanın önemli olduğu bir alan cinsel maddeliyettir. (Son 25 yıldır, cinsel istismara uğramış çocuklara ve ergenlere, cinsel davranış sorunları olan çocuklara ve cinsel olarak incinmiş gençlere zihinsel sağlık hizmeti vermekteyim. Bu hizmetler gençlerin ve toplumun bir bütün olarak iyileştirilmesi için kritik öneme sahiptir. Ancak, daha da önemlisi cinsel maddeliyetin ortaya çıkmasını engellemek için elimizden gelen her şeyi yapmaktır. Çocukluk çağı cinsel maddeliyet riskini azaltmaya yardımcı olabilecek ve sağlıklı gelişimi destekleyen faktörler şunlardır:

- Çocuklar ve sevecen bakıcıları arasında cinsellik dahil tüm konular hakkında açık iletişim kurmak ve sürdürmek,
- Çocukların çok özel bölümleri de dahil olmak üzere vücutlarıyla ilgili bilgilerini geliştirmek)
- Çocukların bedenlerini severek büyümelerine yardım etmek.
- Çocukların yaşam çevreleri ile ilgili bilgilerini, hayatlarındaki insanlar da dahil olmak üzere, kendilerini güvende tutabilmelerine yardımcı olacak şekilde geliştirmek.)
- (Potansiyel olarak riskli senaryolar hakkında çocukların bilgilerini geliştirmek.)

- (Ebeveynlerin, çocuklarının bakımıyla kimin ilgilendi i ve çocuklarının ba kalarının bakımı altında olmalarına ne zaman ve nerede izin verdikleri konusunda dikkatli olmalarını sa lamak.)
- (Tüm gençlere, ba kalarının fiziksel ve duygusal sınırlarına saygı göstermenin önemi ö retmek.)

Önleme odaklı olmak, bütünsel, güç odaklı hizmetlerin önemli bir bile enidir.

Holistik Bir Bakı Açısından Tedavi

(nsanlar, dü ünceleri, duyguları ve davranı ları itibariyle ev ya amları, okul / i deneyimleri ve akran sosyal a ları dahil olmak üzere çevrelerinden etkilenen sosyal varlıklardır.) Gençleri do al ortamlarını göz önünde bulundurmadan tecrit etmek, genellikle vasat sonuçlar do uracaktır. (Bütünsel bir bakı açısı, hizmetlerin bireysel, aile ve toplumsal faktörleri hedef almasını ve gençlerin yalnızca sorunlu de il, olumlu davranı lar kazanmasını da sa lar.) (Gençli in heterojenli inden dolayı, tek bedene uygun tedavi yakla ımı sakıncalıdır

Bütünsel bir bakı açısıyla e itim

(Okulda akademik, sosyal veya duygusal olarak mücadele eden gençler, çok sayıda etkili faktörleri göz önünde bulunduran bir yakla ımdan da yararlanabilirler. . (Bütünsel bir perspektiften müdahalenin içerisinde ö retmen tepkilerini de i tirme, ebeveyn katılımını artırma, gençlere sosyal-duygusal becerilerini ö retme, gençlerin sosyal desteklerini akranlarından artırma kapasitesini geli tirme, ders verme, kendi kendine yeten sınıf deneyimlerini geli tirme ve gençlerin sınıf büyüklü ünü ve oturma düzenini de i tirme yer alır.

Bütünsel Açıdan Güçlü yanlar ve Kaynaklar

(Bütünsel bir bakı açısı, gençlerin sosyal davranı ları ile ba lantılı birçok bireysel, aile ve toplum gücüne ve kayna ına sorun davranı larının ötesine bakmanın önemini vurgular.) (Bu kitapta bu güçlü yönler ve kaynaklar vurgulanmı tır.)

(Bütünsel Bakı Açısı için Kanıta Dayalı Destek)

(Kanıt temelli destek olarak tanımlanan tedavi programlarının ço una bir göz attı ınızda, birçok ki inin birden fazla ortamda müdahale etmeleri için bütünsel, ekolojik bir perspektiften yararlandıklarını göreceksiniz.) (Aileye, okula ve di er ilgili ortamlara müdahale ederler.) (Bu kanıta dayalı programlar insan davranı ının karma ıklı ını fark eder ve en etkili olabilmek için, müdahalelerin ço u durumda çoklu ortamlarda birden fazla sorunu hedef alması gerekti ini anlar.)

Özet

Risk altındaki gençlerin, kararla tıkları problemler aslında görüldü ünden çok daha fazladır. Durumu en iyi şekilde analiz etmek ve müdahaleyi iyi yapabilmek için, gençlik hizmet sağlayıcılar sadece sorunlu davranışlara değil olumlu, toplum yararlı davranışlara da önem vermelidir. Bütünsel bir bakış açısı, insan davranışının karmaşıklığını vurgular ve birçok etkili birey, aile ve toplum faktörünü dikkate alır. Gençliği bütünsel bir merceklerle izlemek, önleme, değerlendirme ve müdahale hizmetlerinin bireysel, güçlü yan temelli bir yönelimi sürdürmesini sağlamaya yardımcı olur.

GENÇLERDE DAYANIKLILIK

Hepimiz çocukluk dönemlerine önemli badireleri başarıyla atlattığımızı yeti kinleri tanırız. (örneğin istismar, sorunlu ebeveynler, fakirlik). Bu insanlar dayanıklı kişiler olarak bilinirler. Psikolojik açıdan, dayanıklılık ciddi sıkıntılara olumlu adaptasyon sağlayabilmektir. Dayanıklılığı anlamak ve dayanıklılığı destekleyebilecek birçok faktör, güçlü temelli bir yaklaşımın ana bileşenidir.

Dayanıklı Gençliğin Başarıyla Bir şekilde Üstesinden Gelebileceği Çocukluk Sorunları/Risk Faktörleri

Risk faktörü terimi, olumsuz bir gelişimsel sonuç olasılığını artıran hem psikososyal hem de biyolojik tehlikeler de dahil olmak üzere çeşitli güçlük türlerini tanımlamak için kullanılır. Dayanıklı gençler erken doğum, perinatal stres (doğum sırasındaki olaylar), yoksulluk, ebeveynlerin ruhsal hastalığı, ebeveyn madde bağımlılığı, kronik aile anlaşmazlığı, bulaşıcı hastalıklar, koruyucu kurumlarda yetiştirilme, çocuk istismarı evsizlik, savaş travması ve doğal afetler travması gibi çeşitli risk faktörlerinin başarıyla üstesinden gelmiştir. İnsanoğluna yararlı bir şekilde güçlü ve dayanıklı olabilmektedir.

Tüm Gençler Dayanıklı Olabilme Kapasitesine Sahiptir.

Hayattaki zorlukların üstesinden gelenler sadece bazı sihirli yetenekleri olan birkaç, eğer siz birey de değildir. Bu ana kadar yapılan araştırmalara göre, farklı gençlik, kültür, ırk ve ülkeler arasında dayanıklı gençlerin olduğu tespit edilmiştir (Werner ve Smith, 1992). Sağlıklı gelişimi güçlendirmek için yeterli koruyucu faktör bulunuyorsa, dayanıklılık insanlarda yaygın bir fenomen gibi görünmektedir. Dayanıklılık, kendi kendini korumaya yönelik insan adaptasyon sistemimizin bir parçasıdır. Tüm gençliklerde dayanıklılık teşvik edilebilir.

Koruyucu faktörler nelerdir?

Koruyucu etkenler, yaşam sıkıntılarının olumsuz sonuçlarının olasılığını artıran koşullardır. Bazı koruyucu faktörler, gençlerde bulunan içsel özelliklerdir, diğerleri ise gençlerin ailesinden ve /

veya toplumundan geldi i için dı saldır. Bu koruyucu faktörler psikososyal ve biyolojik riske kar ı tampon görevi görür. Koruyucu etkenler, gençlerin sa lıklı, toplum yanlısı yeti kinlere dönü mesinde yardımcı olabilir.

Koruyucu etkenler için benzetim: Kaykay Ö renmek

Kaykay ö renmek koruyucu etkenleri ö renmek için iyi bir benzetim (metafor)'dir. Kaykay ö renirken gençler kask, diz koruyucu, dirsek koruyucu (koruyucu etkenler) gibi güvenlik ekipmanları kullanırsa, bu durum dü ü leri engellemeye yardımcı olabilmektedir. Genç insanlar kaykaycı olarak derece derece yeterlik kazandıkça yaralanmalarda dü ük riskle kar ıla acaklardır. Tam tersine, genç bir birey güvenlik ekipmanları kullanmazsa (koruyucu etkenler yoksa) yaralanmada yüksek riskle kar ıla acak ve donanımlı bir kaykaycı olma yolunda ba arısızlı a u rayacaktır.

Hepimiz hayatımızdaki dü ü leri engellemek için bazı güvenlik ekipmanları ve koruyucu faktörlere ihtiyaç duymaktayız. Maalesef, bazı genç insanlar hayatlarında fazla dü ü ve engelle kar ıla maktadırlar.

Kuvvetli yön tabanlı yakla ım koruyucu etkenleri tanımlamaya ve arttırmaya yardımcı olabilmektedir. Bu süreç gençlerin strese neden olan etkenlerini yönetmeye ve psikolojik olarak sa lıklı ve üretken vatanda lar olarak yeti melerine yardımcı olmaktadır.

Koruyucu Etkenlerle Sa lıklı Geli imi Desteklemek

Bireysel Koruyucu Faktörler

Bireysel koruyucu faktörler dayanıklılık ve sa lık geli imini arttırıcı etkili dâhili niteliklerle ili kilidir.

- İyi bili sel yetenekler (problem çözme ve dikkat yetenekleri dâhil)

Dü ünme ve problem çözme yetene i, hayatta zorlu durumlarla kar ıla ıldı nda insanların çevreye uyum ve ba lantı kurmasında hayati bir etken olmaktadır. Bu yüzden, bu konudaki uygun yeteneklerin dayanıklılıkla ili kili olması sürpriz de ildir. Gençlerin do u tan gelen zekâlarını de i tiremesek de, onlara dikkatlerini ve konsantrasyonlarını arttırıcı problem çözme yetenekleri ve stratejilerini ö retebiliriz. Problem çözme yetenekleri e itimi gençlere problemleri, çözümleri ve potansiyel sonuçları tanımlama ve göz önünde bulundurma hususlarında yardımcı olabilmektedir. Problem çözme yetenekleri konusunda pek çok kaynak ula ılabilir durumdadır. Dikkat yetenekleri de ayrıca arttırılabilir. Gençlere yeteneklerinde yardımcı olan stratejiler, ö rencileri ö retmenin masasında yakın bir yere oturmalarını sa lamayı ve dikkat da ıtıcı unsurlardan uzakla tırmayı, onları not alma konusunda e itmeyi, geceleri yeteri kadar uyuduklarından emin olmayı, bir konuyu anlamadıklarında bunu fark edip ara tırma yoluyla daha

sonra aynı konuyu kavramalarını sağlamayı içeren üst bili yeteneklerini kullanma konusunda cesaretlendirmeyi içermektedir.

Problemler ve Çözümlerin çyüzünü yi Kavrama

Pozitif tedavi sonuçları ve arttırılmı dayanıklılık, dü üncelerini ve duygularını problemleri ve ba arılarıyla ili kilendiren gençlerle ilintili bir durumdadır.

- yi duygusal uyarılma öz düzenlemesi ve dürtü kontrolü

Duygu kontrolüyle ve davranı lar öncesindeki dü ünme becerisi ile ili kili iyi öz düzenleme becerilerine sahip olma durumu dirençli gençler için ortak de ildir. Bu duygusal düzenleme becerileri daha çok “uysal” mizaçlı gençlerde görölmektedir. Sa layıcılar do u tan gelen bu mizacı de i tirememelerine ra men, gençlere kendi sosyal çevrelerinde daha uygun ki isel karakter ve ruh hali durumlarını yönetmeyi kapsayan stratejileri ö retmede yardımcı olabilmektedirler. Duygusal düzenleme ve stres yönetimi becerileri tüm gençlere ö retilebilmektedir. Duygusal kontrol becerisi kazanan gençlerin di erlerinden destek alma olasılı ı daha yüksektir. Bu da di er bir koruyucu etkidir.

- Olumlu öz-algı

nsanın kendisi hakkında iyi hissetmesi dayanıklılıkla alakalı bir di er etkidir fakat bu olumlu öz algının toplum yanlısı davranı larla ba lantılı olması gerekmektedir. Bazı deliller e er bir gencin öz algısı kabahatli davranı larla ilgili olursa, bu durumun bir risk etkeni oldu unu belirtmektedir. (Hughes, Cavell, & Grossman, 1997). Ba ka bir deyi le, mahallenizdeki en iyi araba hırsızını oldu unuz için kendiniz hakkında hissetti iniz olumlu hislerin dayanıklılıkla bir alakası yoktur.

- Yetenekler

Dayanıklılık ara tırmaları yeteneklerin insanın kendisi tarafından de erlendirildi ini ve toplumun gençleri geli tirebildi ini belirtmektedir. Bu yetenekler bilgisayar becerilerini, atletik ve artistik yeterlikleri, müzik ve yazma becerilerini ve buna benzer becerileri kapsayabilmektedir.

- Öz yarar

Çevreyi etkilemenin ve kontrol etmenin dayanıklı gençlikle ili kilendirilmi bir di er özellik oldu u dü ünölmektedir. (Bandura, 1997) Kendileri ve çevrelerinin kapasitelerini de i tirme konusunda ö renilmi çaresizlik ya ayan gençlerin aksine, dayanıklı gençler ya antıları dâhilinde de i im becerilerine inanmaktadırlar. Çevrelerinin üzerinde kontrolü oldu una inanan gençlerin çocuklu a dair stres kaynaklarını yönetmede daha etkin olabilecekleri mantıklı bir olgudur. Bu sebepten dolayı dayanıklılıkları artmaktadır. Gençler hayatlarında seçim yapmaya daha çok yetkili oldukça ve yapabildiklerini kontrol etmeye daha çok cesaretlendikçe, çaresizli e kapılma riski de o kadar azalmaktadır.

- Yaşamda inanç ve anlam duygusu
- Hayata olumlu bakış /Kaliteli mizah anlayışı
- Uyarılanan ilişkiler/Diyarbakır'a genel çekicilik
- Hayatta çok zor durumlarla başa çıkabilme
- *Hayatta olumlu deneyimler yapmak için gerekli motivasyon*

Family Protective Factors

Family protective factors are those found within a youth's family that are influential in promoting resiliency and healthy development.

- *Close relationships with competent, prosocial, supportive caregivers*

A close bond with stable, competent caregivers has been found to result in better outcomes among all youth and is one of the most potent protective factors associated with resiliency.

- Positive family climate with low parental discord
- Having caregivers involved in youths' education
- Postsecondary education of parents
- Having parents who possess individual protective factors
- Democratic/authoritative parenting style

Aile Koruyucu Faktörler

Gençlerin ailesindeki aile koruyucu faktörler sağlık gelişiminde ve dayanıklılığın artırılmasında oldukça etkilidir.

- Yetkin, toplum yanlısı, destekleyici ebeveynlerle yakın ilişkiler

Destekleyici ebeveynlerle yakın bağların tüm gençler arasındaki sonuçlar üzerinde daha etkili ve bu durumun dayanıklılık ile ilişkili en koruyucu etken olduğu sonucuna varıldı.

- Düşük ebeveynsel fikir ayrılığına sahip olumlu aile iklimi
- Gençlerin eğitiminde ilgi
- Anne babaların lise sonrası eğitimi
- Bireysel koruyucu faktörlere sahip ebeveynlere sahip olmak
- Demokratik/güvenilir ebeveynlik tarzı

Ebeveynlik üslupları üzerine yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu, demokratik / otoriter ebeveynlik tarzını gençlikteki esneklik ve yaygınlığı teşvik etmek için en etkili olarak

tanımlamı tır. Baumrind (1978) üç temel ebeveynlik stili belirlemi tir: demokratik / otoriter, izin verici ve otoriter. Bu ebeveynlik stilleri bir devamlılık boyunca dü er. izin veren ebeveynlik stili süreklili in bir ucundadır ve kurallar hakkında çok az yapı ve az sınır, dü ük beklenti, yüksek etki ve gev eklik ile karakterize edilir. Süreklili in di er ucunda, çok yüksek bir yapıya ve pek çok limiti, yüksek beklentileri, dü ük etkisi ve katı kuralları içeren “bunu yaptım çünkü ben söyledim” yaklaımı yer alır. Süreklili in ortasında yer alan demokratik / yetkili ebeveynlik tarzıdır. Bu ebeveynlik tarzı sadece sınırları belirlemekle kalmaz, iyi bir denetim sa lar ve ılımlı ve yüksek beklentileri korur, ayrıca yüksek sıcaklık, kabul ve ebeveyn katılımı ile de karakterizedir. Bu ebeveynler, çocuklarının ileti imine açıktır ve sınırları belirlerken ve sıralamalar verirken bir gerekçe sunar. Gençlik, yeti kinli e olgunla tıkça özerkli i ve öz-yeterlili i geli tirmeye yardımcı olan sürecin aktif bir parçasıdır.

Bazıları ihmalcilik ile etkile im için en iyi yakla ımın, risk altındaki gençlik için içinde anla ma içermeyen, katı bir yakla ım olan otoriter yakla ım olması gerekti ine inanmaktadır. Maalesef, bu etkile im zaman zaman gençlikte savunucu ve muhalif davranı ları arttırabilmektedir. Tam tersine demokratik/güvenilir ebeveynlik tarzı yıkıcı davranı lara uygun limit koymakla kalmaz ayrıca, öz güveni, öz yararı, ba arıyı, motivasyonu, toplum yararına olan davranı ları, öz denetimi, bireyin ne esini ve sosyalli i artırır. Bu ebeveynlik tarzı gençlerin nesillerinden, sosyal geçmi lerinden veya ebeveynlerin evlilik durumlarından ba ımsız olarak en etkili ebeveynlik tarzıdır. (Steinberg, 1990, 2001). Demokratik/güvenilir etkile im stili ayrıca terapistler, ö retmenler, bakım ekibi ve di er sa layıcıları için en iyi yakla ım olarak gözükmektedir.

Ebeveynlik tarzlarının dinamik bir süreç oldu u unutulmamalıdır. Demokratik/güvenilir yakla ım tarzını benimseyen ailelerin de durumun özelli ine ve gençlerin bireysel özelliklerine göre, zaman zaman otoriter yan veya izin verici yana e ilimleri olabilmektedir.

Bireysel tepki süreklilik üzerindeki demokratik / otoriter süreç içinde genel etkile imleri korurken yapılabilir.

- Sosyoekonomik avantajlar

Dayanıklı gençlerin ailelerinin sosyoekonomik avantajlara sahip olması yüksek bir olasılıktır. E itimcilerin sosyoekonomik durumu de i tirmeleri mümkün olmasa da, sosyoekonomik seviyesi iyi durumda olan ailelerin çocuklarının sahip oldu u olanaklara benzer servisleri o çocukların da edinme anslarını arttırabilirler.

RES M 2: Ebeveynlik Tarzlarının Süreci

zin Veren	DEMOKRAT K/GÜVEN L	Otoriter
Dü ük bünye ve limitler	İlımlı/yüksek bünye ve limitler	Yüksek bünye ve limitler
Dü ük beklentiler	İlımlı/yüksek beklentiler	Yüksek beklentiler
Kurallara ilgisizlik	Yüksek e ilim	Dü ük e ilim
	Kurallara demokratik yakla ım	Kurallara diktatörce yakla ım
	Limitler ve sonuçlar hakkında mantık yürütme	

Topluluk koruyucu etkenler

Gençlerin toplulukları -mahalleleri, akran grupları ve okullarındaki gibi- olan topluluk koruyucu faktörler dayanıklılı ı arttırmakta ve sa lı ı geli tirmektedir.

- Yetkin, toplum yanlısı, destekleyici yeti kinlerle yakın ili kiler
- Toplum yanlısı, kurallara yatkın akranlar
- Toplum yanlısı bir arkada ile romantik ili ki
- Toplum yanlısı aktivite ve organizasyonlar
- Etkili okullara devam etme
- Yüksek toplu yararlı kom uluk
- Yüksek seviye halk güvenli i, iyi halk sa lı ı olana ı ve acil sosyal servisi olana ı

Koruyucu Etkenlerin Toplam Etkisi : Ne kadar fazla olursa o kadar iyi

Her gencin psikolojik dayanıklılığını arttıracak sadece bir etken ya da müdahale yoktur. Tersine, çoklu seviyelerde (bireysel, aile ve toplum) koruyucu etkenlerin karmaşık etkilemini bulunmaktadır. Bu etkenler, gençlerin yaşamdaki sıkıntılarına daha fazla kapasitesini belirlemeye yardımcı olan çeşitli psikososyal ve biyolojik streslerle etkilemeye girer. Gençler daha çok koruyucu etkene sahip oldukça veya geliştirdikçe, hayatlarındaki zorlukları yönetme fırsatını elde etme ve iyi yetim, toplum yararlı yetkin bir birey olma şansları o kadar artmaktadır. Minneapolis Araştırma Enstitüsü koruyucu etkenlerin toplam etkisi (kazanç olarak bahsedilir) ve bu etkenlerin yüksek risk ve olumsuz davranışlar üzerindeki tesiri hakkında yaygın bir araştırma yapmıştır.

Özet

Önemli yaşam stresleriyle yüzleşen, güçlükleri yenme yeteneği olan insanlar üretken ve toplum yanlı yaşamla öncülük edebilmektedir. Bu bölüm dayanıklılık araştırmalarının geçmişi hakkında bilgi sağlamaktadır ve pek çok bireysel, ailevi ve gençlikteki dayanıklılığı geliştiren toplumsal koruyucu faktörleri tanımlamaktadır.

GENÇLERİN MOTİVASYON VE ETKİLEME VE AKTİFLENDİRME

Gençlere yönelik hizmetlerin düzenli olması için, gençler süreç içerisinde içten motive ve meşgul edilmelidir. Bu bölümün amacı gençlerin sınıflarda, terapi oturumlarında ve diğer gençlik hizmetlerinde iç motivasyonunu artırıcı stratejileri belirtmektir.

Durum Örneği: Karşılanmamış Temel İnsan İhtiyaçları

Cody (12 yaş) intihar girişimindeydi. Bir kere kendi tiörtüyle kendini boya mayı denemiştir ve kalemlerle, zımbalarla ayrıca acı verici yaralanmaya sebep olan tüm materyallerle kendi koluna sürekli kesikler atıyordu. Cody karşı gelen, cüretkâr bir yapıdaydı ve personelin direktiflerine de uymayı düzenli olarak reddediyordu.

Ayrıca akranlarını yıldırarak kronik, yıkıcı davranışları nedeniyle zayıf akran etkilemiyle mücadele etmekteydi. Cody'nin kendine zarar veren ve muhalif davranışlarını durdurmak için çeşitli müdahalelere girişimi fakat bu yürümektedir. Cody yaramazlık yapmaya günlük rutininde devam etti ve kötü davranışlarıyla ilgili sonuçları umursamamaktaydı.

Cody davranışlarını iyi yönde değiştirmeye neden motive edildi?

Cevap: Cody'nin temel insani ihtiyaçları karşılanmamaktaydı. Tesise ulaştığından beri ailesiyle iletişime hiç geçmemiştir. Ailesi çağrılarını nadiren cevapladı, telefon çağrılarını geri döndü

yapmadı ve ayarlanan bululara hiç gelmediler. Ayrıca, kronik yaramazlığı yüzünden Cody'nin birimde hiç arkadaşı yoktu. Cody'nin sevgi ve ait olmaya (sosyal ihtiyaçlar) ait temel ihtiyaçları azalmaktaydı ve hayatındaki diğer her şey için daha az endişelenmekteydi. Duygularında öncelikli sorunluk yalnızlık, reddetme ve kızgınlıktı.

İlk Olarak Gençlerin Temel İnsan İhtiyaçlarını Karşılayarak Motivasyonu Arttırma

Temel insan ihtiyaçları karşılanmadığı zaman, diğer her şeye odaklanmak zordur. Bu Abraham Maslow'un *ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinin* öncül ifadesidir. (Maslow, 1970) Maslow insanların ilk olarak temel ihtiyaçları karşılandığında motive olduklarına inanmaktaydı. Tablo 1'de görüldüğü gibi, Maslow insan ihtiyaçlarını temelden gelişimlere doğru beş kategoride tanımlamıştır.

Temel İhtiyaçlar

İnsanların en hayati ihtiyaçları fizyolojik, güvenlik ve sosyal ihtiyaçlardır.

Fizyolojik İhtiyaçlar

Fizyolojik ihtiyaçlar yemek yeme, su içme, uyku, boşaltım sistemi ve uygun vücut sıcaklığı gibi hayatı devam ettirmeye yarayan ihtiyaçları kapsamaktadır. Çoğu durumda, fiziksel ihtiyaçları karşılamak diğer bütün ihtiyaçları karşılamaktan daha önde gelmektedir. Bu konuyu okuyorken, sürekli uykulu hissediyorsanız veya bulunduğunuz oda çok soğuksa, okuduğunuz konuya olan odaklanma beceriniz uyku ve sıcaklık yüzünden içsel motivasyonunuz tarafından engellenecektir. Bir gencin fizyolojik ihtiyaçları karşılanmadığı zaman, onun öncelikli motivasyonu bu ihtiyaçları karşılamaya çalışmaktadır. Düünden beri yemek yemeyen veya sadece evdeki kaotik çevre yüzünden sadece birkaç saat uyumu bir genç o günkü okul veya terapi zamanında başarıya ulaşmak için gerekli kapasiteye sahip olamayacaktır.

Güvenlik İhtiyaçları

Güvenlik ihtiyaçları korkudan kurtulma, anksiyete, kaos olduğu kadar kararlılık, tutarlılık, ve korunmayı da içermektedir. İnsanların onları çevreleyen ortamda öngörülebilir ve güvenli olma ihtiyaçları mevcuttur. İnsanların çevreleri fiziksel veya duygusal olarak güvenli olmadıkları zaman, içsel motivasyon güvenli bir yer aramaya odaklanır. Zorbalık ve tehditle karşılaşan bir genç sınıfta matematik ve okuma becerilerini geliştirmekten çok kişisel güvenliğe odaklanmaktadır.

Sosyal İhtiyaçlar (ait olma ve sevgi)

Hepimizin sevme sevilme, kabul edilme, ait olma gibi temel ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar yalnızlıktan, yabancılaşmaktan ve reddedilmekten kaçınmayı da kapsamaktadır. Çoğumuz ayrılma, boşanma veya ölüm nedeniyle önemli bir ilişkinin yokluğuna ya da deneyimi

edinmi izdir ve kayıp ili ki dı ında hiçbir eeye odaklayamamı ızdır. Aynı durum gençlerde de görülmektedir. E er gençlerin ait olma ve sevgi ihtiyacı kar ılanamamı sa sınıfta odaklanma sorunu ya ayabilmektedirler.

Tablo 1: Temel ve leri Seviye nsan Gereksinimleri Hiyerar isi

Temel nsan htiyaçları	Advanced Human Needs
Gençlerin Fizyolojik htiyaçları Açlık ve susuzlu u gidermek Yeterli uyku Tuvalet ihtiyacı Uygun vücut sıcaklı ının sürdürülmesi	Gençlerin yetkinlik ihtiyacı (saygı/ba arı ihtiyacı) Yetkin hissetmek Di er insanlar tarafından tanınmak ve saygı duyulmak Öz saygı Ba arı ihtiyacı
Gençlerin Sosyal ihtiyacı (ait olma ve sevgi ihtiyacı) Sevme ve sevilme Ait olma ve kabul edilme Sosyal ba lılık Sa lık, tutarlılık, destekleyici bakıcılar	

Geli mi ihtiyaçlar

Temel ihtiyaçlar bir kere kar ılandıktan sonra insanlar yetkinlik kazanmanın ve ba arılı olmanın da dâhil oldu u geli mi ihtiyaçları kar ılamaya motive olmaktadır.

Yetkinlik ihtiyaçları (saygı/ba arı ihtiyaçları)

İnsano lu öz saygıya, ba arıya ve çevrelerinde üstünlü e ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlar di erleri tarafından tanınmayı ve ki isel ba arılara ve yetkinlere saygı duyulmasını da kapsamaktadır. Genellikle tedavi ve e itim hizmetleri de gençlerin bu düzeyde motive oldu u beklentisiyle tasarlanmı tır.

Kendini gerçekle tirme ihtiyaçları

Son ve en geli mi ihtiyaç, kendini gerçekle tirme ihtiyacıdır ki bu tam potansiyele kadar ya amak ve geli ebilme becerisine sahip olmak için gerekli olan ihtiyaç olarak tanımlanabilir. Temel ihtiyaçlar giderildi i zaman, insanlar potansiyellerini en yüksek düzeye çıkarmak için motive olmaya ba lamaktadırlar. Maslow hiyerar isinde ihtiyaçların sırası ve potansiyelleri evrensel de ildir fakat altta yatan teori ihtiyaç duyulan ihtiyaçların kar ılanması oldu u gibi, gençleri ve ailelerini motive etti ini anlamak için oldukça uygulanabilir.

E itimcinin bir hatası gençlerin temel gereksinimlerini göz önünde bulundurmadan, geli mi gereksinimlerine yönelik müdahaleleri ba langıçta uygulamaktır. E er bir genç uyku eksikli i yüzünden bitkin bir durumdaysa (kar ılanmamı fizyolojik ihtiyaç), zorbalı a ve tacize maruz kalıyorsa (kar ılanmamı güvenlik ihtiyacı) ya da sosyal yabancılık veya reddedilme ya ıyorsa (kar ılanmamı sosyal ihtiyaç), akademik motivasyonu (yeterlik ihtiyacı ve en yüksek potansiyele ula ma ihtiyacı) önemli ölçüde bozulacaktır. Temel insani ihtiyaçların kar ılanması etkili hizmetler için kritik bir bile endir. (ek bilgi için bakınız: SBI-21 bölüm 12)

Gençlerin Motivasyonunu/Ba ılı ını Arttıran Di er Stratejiler

Ayrıca bir gencin iç motivasyonu, sa layıcılar yakla ım amaçları destekler ve motivasyon amaçlı görü me stratejileri kullanır ve alçak gönüllü, ara tırmacı bir etkile im tarzı sürdürürlerse arttırılabilir.

Yaklaşım Amaçları Belirlemek ve Desteklemek

Öncelikle gençlerin nelerden sakınmaları gerektiğiyle ilgilenen *yaklaşım amaçları* (ör: agresif davranma) için suç işlemi gençleri ele alırken bazen bir önyargı olur. Bunun tersine *yaklaşım amaçları*, gençlerin hayatta şimdi ve gelecekte neyi başarmak istediklerine odaklanır. Bu amaçlar iç motivasyonu önemli ölçüde artırabilir. Bir genç, hedefler arzu edilen bir hedefe ulaşmasını sağlayacaksa, öfkeyle nasıl başa çıkılacağını öğrenmeye daha istekli olabilir (ör: arkadaşlıklar kurmak ve sürdürmek, futbol takımına katılmak için seçilebilir nitelikte olmak, lise diploması kazanmak).

TonyWard, yaklaşım amaçları (insan ihtiyaçları) içeren, “Yeti Yaşamlar Modeli” denilen modeli geliştirdi. Hedef topluluk yetkinlikler olsa da listelenen yaklaşım amaçlarının çoğu, gençlere neye sahip olduklarını ve gelecekte neye sahip olmak istediklerini ortaya koymalarına yardımcı olmakla ilgilidir. Belirlenen yaklaşım amaçları aşağıdakileri kapsar:

- Aile (bir ebeveyn edinmek, baba/anne olmak, kök aileyle bağlantıya sahip olmak)
- Arkadaşlık (platonik veya romantik bir ilişkiye sahip olmak)
- Hobi veya oyunda mükemmeliyete sahip olmak (ustalık ve yeterlilik tecrübelerine sahip olmak)
- Temsilde mükemmellik (başsuz, kendi kendini idare edebilir olmak)
- Yaşam (salıklı yaşamaya sahip olmak, makul fiziksel iletkenliğe sahip olmak)
- Bilgi (akla ve bilgiye sahip olmak)
- İç huzur (duygusal karışıklıktan ve stresten uzak olmak)
- Maneviyat (hayattaki anlamı ve amacı bulmak)
- Toplum (çevresindekilerle bağlantı olduğunu hissetmek)
- Mutluluk (hayatta memnuniyet ve keyif hissetmek)
- Yaratıcılık (yaratıcılığını ortaya koymak için fırsatlar bulmak)

Gençler, okula ve tedaviye katılmalarının hayattaki isteklerini başarmalarına nasıl yardımcı olabileceğiyle ilgili bağlantıyı kurduklarında (yaklaşım amaçları), iç motivasyonları genellikle artar.

Motivasyon Amaçlı Görüşme Stratejileri Kullanmak

İç motivasyonu arttırmak için başka bir model, motivasyon amaçlı görüşmedir (MI) (Miller & Rollnick, 2002). Gençlerde ve ailelerde motivasyonu arttırmak için güçlü yönlere dayalı ve danışan temelli bir hedefe sahip bir yaklaşımdır. MI, danışanların hayatlarında pozitif değişimlere yapmaya motive edilecekleri bir ortam yaratmaya yardımcı olur (Miller & Rollnick, 2002; Walters et al., 2007). MI'nın anahtar kavramları, işbirliği, empati yapma ve benimseme, dirençle başa çıkma ve çelişki yaratmadır.

birli i

Bu MI stratejisi, otoriter ve tek taraflı bir yaklaşımdan kaçınırken saygılı bir gencin yeteneğine ve bakış açısına saygı duyan, arkadaşları gibi bir iletişim kurmasının önemini vurgular.

Empati yapma ve benimseme

Saygılı, bir gencin hislerini ve bakış açısını yargılamadan, eleştirmeden veya suçlamadan anlamaya çalışır. Saygılı, aynı fikirde olma veya onaylama ile farklı anlama gelen gencin benimsemesini sağlamak için iletişim kurar.

Dirençle başa çıkma

Bir gencin olumlu değişiklikler yapmaya karşı direncine, saygılı doğrudan karşı gelmez. Saygılı, tartışılmaktan kaçınır ve bunun yerine gencin kararsızlığını veya direncini doğal ve anlaşılır olarak kabullenir.

Çelişki yaratma

Bu strateji, gencin var olan davranışlarıyla gencin kişisel amaçları ve değerleri arasındaki çelişkiyi belirleyerek ve büyüterek motivasyonu artırır. Saygılı, gencin kişisel amaçlarını ve değerlerini ve bu amaçların mevcut davranışlarıyla ne kadar uyduğunu keşfetmesine yardımcı olan sorular sorar. Bütün çelişkiler vurgulanır. Miller ve Rollnick'in açıkladığı gibi, "bir davranışın önemli kişisel amaçlarla (kişinin sağlıklı, barış, aile mutluluğu veya pozitif öz algısı gibi) çeliştiği görüldüğünde değişimin olması muhtemeldir" (s.38) Saygılıdan ziyade genç değişim için görüşlerini sunar.

Alçak Gönüllü, Ara Tırmacı Bir Etkileşim Tarzı Sürdürmek

İnsan davranışı çok karmaşıktır ve diğer saygılılar tüm cevaplara sahip olduklarını düşünürlerse çok geçmeden gencin yıkıcı davranışları onları tökezletir. Saygılının bütün cevaplara sahipmiş gibi ve değerlerinin ortaya koyduklarını görmezden gelir gibi bir kişiler arası izlenim ortaya koyması, bir gencin ve gencin ailesinin müdahaleye açıklığını önemli şekilde engelleyebilir. Alçakgönüllü, ara tırmacı bir kişiler arası tarz, gencin ve ailenin tedavi ve eğitim dönemine katılımını sağlayabilir.

Vaka Örneğine Devam: Kararlanmamı Temel İnsan İhtiyaçları

Cody, muhalif tavrına devam ediyordu ve kendine zarar verici davranışları sergiliyordu.

Yapılan girişimlerin hiçbiri işe yaramadı. Cody'nin temel sevgi ve ait olma ihtiyaçları (toplumsal ihtiyaçlar) ciddi şekilde tükenmişti ve açıkladı ki müdahalelerin hedefi bu kararlanmamı ihtiyaçları olmalıydı. Cody'nin hem annesi hem de babası kendi meseleleriyle uğraşıyorlardı (ör: madde bağımlılığı, yasal sorunlar) ve sürekli destek sağlayamıyorlardı. Neyse ki düzenli ziyaretlerle ve telefon görüşmeleriyle destek vermeye başlayan Cody'nin büyükannesiyle iletişimi kurabildik. Birkaç güvenlikçi ve danışman Cody ile olumlu ilişki kurmak için zaman ayırdı. Ek olarak, birimde Cody ile arkadaşlık kurmayı kabul eden olumlu yetlileri belirlendi.

Cody'nin toplumsal bağlara olan temel sosyal ihtiyacı kararlandırdığı için tedaviye katılma motivasyonu arttı ve davranışları dengelendi.

Özet

Çocuk motivasyonu ve bağımlılığı desteklemek, olumlu değişim için ve gençlerin sağlıklı gelişimi için kritiktir. Eğer gençler hayatlarında olumlu değişiklikler yapmak için içsel olarak motive olmazlarsa diğerlerinin bunu onlar için ne kadar çok istediğinin bir önemi kalmaz: Gerçek değişimi bulmak zordur. Çocuk motivasyonu arttırmak için güçlü bir yöntem gençlerin temel insan ihtiyaçlarını karşılamaktır. Fizyolojik, güvenlikle ilgili ve sosyal ihtiyaçları kararlandırdığında gençlerin tedavi ve eğitim hizmetlerine bağımlılığı oldukça artar. Motivasyonu arttırmak için ek stratejiler, yaklaşım amaçlarının belirlenmesini de kapsar; motivasyon amaçlı görüşme stratejilerinin ve alçak gönüllü, araştırmacı bir etkileşim tarzının kullanımı.

RISK ALTINDAKİ GENÇLERİN İHTİYAÇLARINI BELİRLEMELERİ

Risk altındaki çocuğun desteğini almak için gençlik çalışanının aldığı adımlar

1. Risk altındaki çocukla teması geçmek: risk altındaki çocuk tarafından başlatılır veya taleple başlanmaz. Bazı çocuklar destek ararlar, diğerleri alan çalışanla bulunurlar.

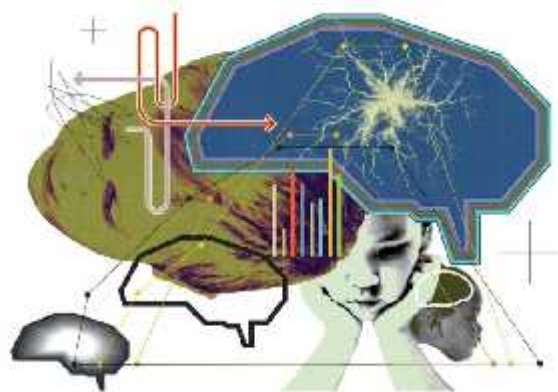

2. Risk altındaki çocukların çevrelerinin de erlendirilmesi (aile, okul, arkada lar, akrabalar)

Risk altındaki bütün çocuklar için potansiyel riskler çevreleyen ortamın sonucudur (aile, okul, arkada çevresi). Bu yüzden her bir risk altındaki çocu un durumuna etkisini analiz etmek oldukça önemlidir.

3. Potansiyel problem alanlarını belirlemek (toplumlardaki bireysel olanlar ve di erleri)

Problemliler alanlar, potansiyel problem alanlarıyla ilgili bilgi toplamak için özel bir “alet kutusu” ile belirlenmeli ve netle tirilmelidir. Bu alet kutusu, danı malarla birlikte yapılandırılmı ve yapılandırılmamı anketleri içerebilir.

4.Problemlerle ba a çıkmak için plan

Problemleri çözmek için önlemler üzerinde çalı ma- kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli önlemler.

5.Adımların planlara göre uygulamaya koyulması.

Belirlenmi genç için ki iselle tirilmi ve onun ihtiyaçlarına yönelik olan bireysel yöntemler aracılı ıyla adımları sıralamak.

6.Vakanın dinamiklerini izleme

Her vakayı bitirdikten sonra her 3 ay, vakanın dinamiklerini de erlendirmek gereklidir. E er yeni bir problemliler alan varsa vaka yenilenir. Her vaka 2 yıldan fazla olmayacak süre içinde incelenebilir.

EK 1

KONTROL LİSTESİ

	EVET	HAYIR	YORUM
Temel genç psikolojik ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Açlık ve susuzluk ihtiyacını yerine getiriyor• Yeterince uyuyor• Bedensel atılım ortadan kaldırıyor• Normal vücut ısısını koruyor			
Temel genç güvenlik ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Fiziksel olarak ve duygusal olarak güvende ve istikrar içinde hissediyor• Yaşamı düzenli çevre düzeni içinde ve öngörülebilir (kaotik değil)			
Temel genç toplumsal ihtiyaçları (ait olma ve sevgi ihtiyaçları) zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Sevme ve sevilme• Ait olma ve Kabul görme• Toplumsal aidiyet için• Sağlıklı, tutarlı, destekleyici bakıcılar			
Gelişimi temel genç yeterlilik ihtiyaçları (saygı/bakıcı ihtiyaçları) zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Yeterli hissetme• İtibar ve diğerlerinden görülen saygı için• Öz saygı için			

<ul style="list-style-type: none">Ba arı için			
Temel genç kendini gerçekle tirme ihtiyaçları zarar gormü mü? <ul style="list-style-type: none">Tam potansiyele eri mek			
Gencin hayatında temel riskler var mı? E er varsa nelerdir?			
Genç önemli bir hastalıktan etkilenmi durumda mı?			
Genç, kar ılanmamı (ihlal edilmi) ihtiyaçlarının sonucu olarak zorluklarla kar ıla ıyor. Verilen durumu yorumlayın.			
Gencin hayatında bir ey eksik mi? E er eksikse en çok ne eksiktir ve ne kadar eksiktir?			
Genç hayal kuruyor mu? Gencin gelece i için en de erli hayalleri ve vizyonları nelerdir?			
Gencin hayallerini gerçekle tirmesini engelleyen engeller (bariyerler ve korkular) var mı? E er varsa onlar üzerine yorumlarınızı yazın.			
Genç hayatında bir eylere de i tirmek istiyor mu? stiyorsa hangi yönde?			
Genç, yeni beceriler ediniyor mu, yeni eyleler ö reniyor mu?			
Ba arılmı bir potansiyel hedef genç için önemli mi?			

Bir ey onu ihtiyaını kar ılama hedefinden alıkoyuyor mu? E er farkına varılmı sa nedir?			
Genç, zarar görmekten mi korkuyor? Nasıl ve kimden?			
Genç, istikrarlı bir aile ortamında mı büyüyor?			
Gencin akrabalarıyla iyi ili kileri var mı?			
Gencin akranlarıyla iyi ili kileri var mı?			
Toplumdan destek amaçlı kurulmu arkadaşlıkları ve kaynakları var mı?			
Gencin içinde ya ayabilece i özel bir alanı var mı? Yoksa kiminle ya ıyor?			
Model aldı ı biri veya idolü var mı?			
Genç, bir profesyonel tarafından verilecek özel bir ilgiye ihtiyaç duyuyor mu?			
Genç kurumsal destek alıyor mu (okul hizmeti, toplumsal hizmet, gençlik çalı anları... ve benzeri) ? E er varsa ne tür?			
Vakanın geli imi ve olası çözümler için bir görüşü var mı? E er varsa açıklayın.			

EK 2

VAKA ÇALI MALARI

Vaka çalışması 1

MIJA VAKA ÇALI MASI SLOVENYA MIJA

Mija, Celje’de zihinsel ve fiziksel olarak zarar görmüş gençleri için bir ilkokula devam eden 14 yaşında bir kızdır. Zihinsel gelişiminde hafif bir bozukluk teşhisi koyuldu. Ailesi ve abisiyle Celje’de bir evde yaşıyor. Önünde son bir okul yılı daha var. Dansçı olmak istiyor ve bu onun hayali. Böyle bir okula gitmek için müfredat yaşıtlarının özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmıştı. Okulunda veya boş zamanında daha fazla dans dersi olmasını, ailesinin yerleşik olmasını ve destek vermelerini istiyor. Ailesinin tam desteğini alıyor ve ailesi hayalinin peşinden gitmesini destekliyor ve öz saygısını arttırmaya çalışıyorlar. Geleneksel sıradan ilkokullara giden diğer “normal” akranlarından daha farklı olduğunu farkında olduğunu için düşük bir öz saygı düzeyine sahip. Okulundaki bütün akranları engellere sahip olduğundan orada çok farklı hissetmiyor ama oyun alanında boş vaktinde kardeşiyle birlikte onu farklı olarak ve normal iletişim kurma eksikliği olan biri olarak algılayan akranlarıyla çevrili olması düşük bir öz saygıya sahip olmasına sebep oluyor.

Maja, zihinsel ve fiziksel olarak zarar görmüş gençler için düzenlenen bir müfredata sahip olan bir ilkokula giden 14 yaşında bir kızdır.

Gelecek yıl ilkokulu bitirecek ve eğer hayalini sürdürmeyi isterse dans ve müzikle alakalı bir liseye kaydolabilir. Okul, Slovenya’daki tüm okullar gibi

akranlarına sahiptir ve Maja bu kriterleri, onun engellerini ve dezavantajlarını resmi olarak tanıyan Eğitim Bakanlığı’nın emri olmadan alamaz. Bu emirle Maja liseye kaydolabilir ve okul onun ihtiyaçlarına, yeterliliklerine ve becerilerine uygun bir müfredat hazırlayabilir/hazırlayacaktır. Eğer bu, sistemin ona sunabilmesini gerçekten istediği bir fırsat olsa da resmi bir emir vermeden önce bazı bürokratik zaman alıcı zorluklar ve testler olacaktır. Onun için uyarlanmış bir müfredata sahip olan bu müzik ve dans okuluna kaydolsa bile, akranlarının çoğu önceki okulundakilerin tersine “normal” olacakları için akranlarıyla iletişim becerilerini ve iletişim kurma becerilerini geliştirme üzerine çok çalışmak zorunda olacaktır. Onun iletişim ve iletişim kurmasına rehberlik

Bu
kayıt

edecek ve uyum sürecine yardımcı olmak için ailesinin güçlü desteğinin ve belki profesyonellerin rehberliği onun için gerekli olacak.

Uyarlanmamış müfredatı olan özel ihtiyaçlara sahip öğrenciler için. Slovenya'da okul çağındaki çocukların nüfusunun 8.4%'ü özel ihtiyaçlara sahip çocuklardır. Bu çocukların çeyreği Mijas'ın Celje'deki okulu gibi özel ihtiyaca sahip çocuklar için olan okullara kayıtlıdır, halbuki geri kalan çocukların 75%'i daha hafif bir bozukluğu belirten bir emirle klasik ilkokula kayıtlıdır.

Verilere göre özel programlara ve ilkokullara kayıt olan özel ihtiyaçlara sahip çocuklar, gelişim konusunda daha üst sınıflarda sınıf arkadaşlarıyla aynı derecede başarılar. 2013/2014 yılında 96%'sı sınıflarını başarıyla bitirdiler (Slovenya Cumhuriyeti, İstatistik Ofisi, 2018).

Temel okul terkleri, Slovenya, okul yılı sonu

	2013/2014		
	toplam	Final okul sertifikası ile	Final okul sertifikasız
Toplam	17,719	17,451	268
Düzenli müfredatlı temel okullar	17,263	17,012	251
Uyarlanmamış müfredatlı temel okullar	237	220	17
Yetişkinler için	219	219	

Bu istatistiklere göre Mija'nın hedefinin peşinden gitmesi için yüksek bir şans var.

Kontrol Listesi

	EVET	HAYIR	YORUM
Temel genç psikolojik ihtiyaçları zarar görmüş mü?			Çoğunlukla evet ama ara sıra genç

<ul style="list-style-type: none">• Açlık ve susuzluk ihtiyacını yerine getiriyor• Yeterince uyuyor• Bedensel atı ı ortadan kaldırıyor• Normal vücut ısısını koruyor	x		aç ve ü üyor.
Temel genç güvenlik ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Fiziksel olarak ve duygusal olarak güvende ve istikrar içinde hissediyor• Ya adı ı çevre düzen içinde ve öngörülebilir (kaotik de il)	x		Yine ço u zaman öyle ama madde ba ımlılı ının yüksek rahatsızlık verdi i durumlarda aile üyelerine duygusal sıkıntılar veriyor. Ya adı ı çevre istikrarlı.
Temel genç toplumsal ihtiyaçları (ait olma ve sevgi ihtiyaçları) zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Sevme ve sevilme• Ait olma ve Kabul görme• Toplumsal aidiyet için• Sa lıklı, tutarlı, destekleyici bakıcılar		x	
Geli mi temel genç yeterlilik ihtiyaçları (saygı/ba arı ihtiyaçları) zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Yeterli hissetme• tibar ve di erlerinden görülen saygı için• Öz saygı için• Ba arı için	x		
Temel genç kendini gerçekte tirme ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Tam potansiyele eri mek	x		
Gencin hayatında temel riskler var mı? E er varsa nelerdir?	x		Madde ba ımlılı ı, iddet
Genç önemli bir hastalıktan etkilenmi durumda mı?		x	u anda yok

Genç, kar ılanmamı (ihlal edilmi) ihtiyaçlarının sonucu olarak zorluklarla kar ıla ıyor. Verilen durumu yorumlayın.	x		Onun vakasında bu gerçeikle meyen ihtiyaç genelde açlıktı çünkü ebeveynlerden belli bir harçlık alıyor ve onu yeme e de il uyu turucu maddeye harcıyor.
Gencin hayatında bir ey eksik mi? E er eksikse en çok ne eksiktir ve ne kadar eksiktir?	x		Uslanmak ve maddelere ba ımlı olmamak, arkadaşlarıyla di er uyarıcı maddeler olmadan e lenmeyi özlüyor.
Genç hayal kuruyor mu? Gencin gelece i için en de erli hayalleri ve vizyonları nelerdir?	x		Madde ba ımlılı ından kurtulmu olmak, tekrar okulda olmak
Gencin hayallerini gerçeikle tirmesini engelleyen engeller (bariyerler ve korkular) var mı? E er varsa onlar üzerine yorumlarınızı yazın.	x		Akranlarına iddet içerikli davranı larından dolayı liseden atıldı ayrıca iddetten dolayı polis kayıtlarına da geçti.
Genç hayatında bir eyleme de i tirmek istiyor mu? stiyorsa hangi yönde?	x		Bir topluma girmek, rehabilitasyon merkezine gidip arınmak istiyor.
Genç, yeni beceriler ediniyor mu, yeni eylemler ö reniyor mu?		x	
Ba arılmı bir potansiyel hedef genç için önemli mi?	x		Hem evet hem hayır. Madde kullandı nda amaçları önemli de il ve kullanmadı ı zaman amaçları önemli.
Bir ey onu ihtiyacını kar ılama hedefinden alıkoyuyor mu? E er farkına varılmı sa nedir?	x		Temiz olma korkusu... Sonrasında her eye tekrardan ba layacak. Kim olacak? Geri döndü ünde okula kabul edilecek mi? Yeni arkadaş lar edinmek zorunda kalacak. Bilinmeyen ve de i imin korkusu onu de i imden ve hedeflerine

			ula maktan alıkoyuyor.
Genç, zarar görmekten mi korkuyor? Nasıl ve kimden?		x	
Genç, istikrarlı bir aile ortamında mı büyüyor?	x		
Gencin akrabalarıyla iyi ili kileri var mı?	x		Aile ve akrabalar destekleyicidir ve problemini görmesine yardımcı olmaya çalı maktadırlar. Ara sıra aileyle gelecek ve para konusunda gerilimler ya anmaktadır.
Gencin akranlarıyla iyi ili kileri var mı?			Çok yakın bir akran çevresinde bulunan di er madde ba ımlısı gençlerle iyi ili kileri var ancak di er akranlarıyla çok fazla ili kisi yok
Toplumdan destek amaçlı kurulmu arkadaşlıkları ve kaynakları var mı?	X		Yerel toplulukta destek sistemleri var ancak onlara ula mak için u ra mıyor ve yardım istemiyor. Destekleyici mekanizmalar, e er o istekli olursa ve kendini önemserse çalı ır
Gencin içinde ya ayabilece i özel bir alanı var mı? Yoksa kiminle ya ıyor?		X	ki yatak odası olan bir apartman dairesinde ailesiyle ya ıyor
Model aldı ı biri veya idolü var mı?		x	
Genç, bir profesyonel tarafından verilecek özel bir ilgiye ihtiyaç duyuyor mu?	x		Danı maya ve madde ba ımlılı ı merkezine gitmeye ihtiyaç duyacak

Genç kurumsal destek alıyor mu (okul hizmeti, toplumsal hizmet, gençlik çalışmaları... ve benzeri) ? Eğer varsa ne tür?		x	insanların veya toplumun problemini bilmesini istemiyor. Gençlik çalışmalarıyla konu yapmak çok özeldir ve mahremdir. Aralarında kalacağına olan güvene dayalıdır.
Vakanın gelişimi ve olası çözümler için bir görüş var mı? Eğer varsa açıklayın.	x		Madde bağımlılığı için profesyonel ve kurumsal yardım almasına engel olan korkuları üzerinde çalışmaya ihtiyacı var. Geleceği için hedeflerinin ve isteklerinin olumlu yanları üzerine inat etmesi gerekiyor böylece bu pozitif faktörler, potansiyelini anlamasına ve yardım almasına engel olan negatif faktörlerin ötesine geçebilir.

Vaka Çalışması 2

EMT VE ÖRETİM HAYATINDAN ERKEN AYRILAN VE SİZLER

Jaka liseden terk, diğer akranlarına karşı iddetten dolayı okuldan atılan biri. İddet, madde bağımlılığının ve diğer akranları tarafından kabul edilmemesinin doğrudan sonucuydu. Akranlarına karşı sergilediği tepkiler; madde bağımlılığından korkulması, içe dönük olması ve farklı olmasının sonucuydu. Jaka lisede birkaç kez iddet eilimi gösterdi ve okul davranışını 18 yaşında olduğu ve yasal olarak kendi koruyucusu olduğu için polise bildirdi. Okul ve okul danışmanları Jaka'nın ailesiyle birlikte, davranışı için polisi aramaktan ve okuldan atılması için yasal zemini hazırlamaktan başka bir şansları kalmadan önce onun davranışları ve davranışlarının sebeplerini görüşmeyi denediler.

Jaka esrarı ilk kez 15 yaşında akran baskısıyla ve akranları tarafından kabul görmek için denedi. Yetiştirildiği civarda ulaşılması kolay birçok madde var ve toplumda yaşıyan gençler hafif ve ağır uyuşturucuların etkilerine amaçlı veya sürekli kullanıcıydılar. Jaka madde bağımlılığı grubuna 17 yaşındayken düştü ve sürekli kullanıcı oldu. Madde bağımlılığının ailesiyle ve akranlarıyla ilişkilerinde doğrudan etkisi oldu. Ailesinden aldığı harçlıkla alkol veya uyuşturucu alıyor.

Güvenli bir çevrede yaşıyor ve temel ihtiyaçları karşılanıyor. Uzman olmayan ve ona nasıl yardımcı olacaklarını bilmeyen, kısmen detekleyici bir ailesi ve akrabaları var. Jaka 18 yaşında ve Slovenya yasalarına göre davranışlarından sorumlu bir yetkin oldu u için aile onun isteği olmaksızın onu herhangi bir kuruma kayıt ettiremiyor. Jaka hala onun problemini ve daha iyi ve temiz olması ihtiyacını anlamasına yardımcı olmaya çalışan tüm profesyonel yardımları reddediyor. Yine de Jaka bir problemi olduğunu anlıyor ama u anda kendisine yardım etme konusunda istekli değil. Jaka lisede iyi bir basketbol oyuncusuydu ve büyük bir potansiyeli vardı. Ara sıra liseyi ve sınıf arkadaşlarını özlediği gibi takımda oynamayı ve pozitif bir takımın bir parçası olmayı da özlemiyor. Bir gün okula geri dönmeyi istiyor.

Jaka i siz ve “osipniki”, eğitim özetimden erken yaşta ayrılanlar, kategorisine giriyor.

“Eğitim özetimden erken yaşta ayrılanlar” ibaresi 18-24 yaşları arasında temel eğitim veya daha azını almı ve u anda eğitim özetimin içinde bulunmayan grubu tanımlar.

2016’da en yüksek oranlar Güney ve Doğu AB Üyesi Ülkelerde görüldü. Slovenya’nın liseyi bitirmeyen ve diğer eğitim özetim veya meslek bekillerine de devam etmeyenler oranı Hırvatistan’dan sonra 4,7% ile ikinci en düşüktü.

Eğitim özetim ya da istihdamın içinde olmayan

Not in education, employment or training (15–24 years),
2015

1) Break in time series
Source: Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat>, 1.3.2017) © SURS

2015’te herhangi bir resmi eğitim içinde olmayan ve işi olmayan 15 ile 24 yaş arasındaki gençlerin oranı Kuzey AB Üyesi Ülkelerde en düşüktü ve Güney ve Doğu AB Üyesi Ülkeler’de en yüksekti. Slovenya’da oran 9,5%’ti ve bu ülkeyi AB Üyesi Ülkeler içinde en düşük orana getiriyordu.

Kontrol Listesi

	YES	NO	COMMENT

Temel genç psikolojik ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Açlık ve susuzluk ihtiyacını yerine getiriyor• Yeterince uyuyor• Bedensel atı ı ortadan kaldırıyor• Normal vücut ısısını koruyor	x		Ço unlu u evet ama ara sıra oldu unda genç aç ve ü üyor.
Temel genç güvenlik ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Fiziksel olarak ve duygusal olarak güvende ve istikrar içinde hissediyor Ya adı ı çevre düzen içinde ve öngörülebilir (kaotik de il)	x		Yine ço u zaman öyle ama madde ba ımlılı ının yüksek rahatsızlık verdi i durumlarda aile üyelerine duygusal sıkıntılar veriyor. Ya adı ı çevre istikrarlı.
Temel genç toplumsal ihtiyaçları (ait olma ve sevgi ihtiyaçları) zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Sevme ve sevilme• Ait olma ve Kabul görme• Toplumsal aidiyet için• Sa lıklı, tutarlı, destekleyici bakıcılar		x	
Geli mi temel genç yeterlilik ihtiyaçları (saygı/ba arı ihtiyaçları) zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Yeterli hissetme• tibar ve di erlerinden görülen saygı için• Öz saygı için• Ba arı için	x		
Temel genç kendini gerçekle tirme ihtiyaçları zarar görmü mü? <ul style="list-style-type: none">• Tam potansiyele eri mek	x		
Gencin hayatında temel riskler var mı? E er varsa nelerdir?	x		Madde ba ımlılı ı, iddet
Genç önemli bir hastalıktan etkilenmi durumda mı?		x	u anda yok
Genç, kar ılanmamı (ihlal edilm) ihtiyaçlarının sonucu	x		Onun vakasında bu gerçekle meyen ihtiyaç genelde açlıktı çünkü

olarak zorluklarla karılaıyor. Verilen durumu yorumlayın.			ebeveynlerden belli bir harçlık alıyor ve onu yemeğe de il uyu turucu maddeye harcıyor.
Gencin hayatında bir şey eksik mi? Eğer eksikse en çok ne eksiktir ve ne kadar eksiktir?	x		Uslanmak ve maddelere bağımlı olmamak, arkadaşlarıyla diğer uyarıcı maddeler olmadan eğlenmeyi özlüyor.
Genç hayal kuruyor mu? Gencin geleceği için en değerli hayalleri ve vizyonları nelerdir?	x		Madde bağımlılığından kurtulmuş olmak, tekrar okulda olmak
Gencin hayallerini gerçekleştirmesini engelleyen engeller (bariyerler ve korkular) var mı? Eğer varsa onlar üzerine yorumlarınızı yazın.	x		Akranlarına şiddet içerikli davranışlarından dolayı liseden atıldı ayrıca şiddetten dolayı polis kayıtlarına da geçti.
Genç hayatında bir şeye de iş tirmek istiyor mu? stiyorsa hangi yönde?	x		Bir topluma girmek, rehabilitasyon merkezine gidip temizlenmek istiyor.
Genç, yeni beceriler ediniyor mu, yeni şeyler öğreniyor mu?		x	
Başarılı bir potansiyel hedef genç için önemli mi?	x		Hem evet hem hayır. Madde kullandığında amaçları önemli değil ve kullanmadığı zaman amaçları önemli.
Bir şey onu ihtiyacını karşılama hedefinden alıkoymuyor mu? Eğer farkına varılmışsa nedir?	x		Temiz olma korkusu... Sonrasında her şeyi tekrardan başlayacak. Kim olacak? Geri döndüğünde okula kabul edilecek mi? Yeni arkadaşlar edinmek zorunda kalacak. Bilinmeyen ve deşimin korkusu onu deşimden ve hedeflerine ulaşmaktan alıkoymuyor.
Genç, zarar görmekten mi korkuyor? Nasıl ve kimden?		x	

Genç, istikrarlı bir aile ortamında mı büyüyor?	x		
Gencin akrabalarıyla iyi ili kileri var mı?	x		Aile ve akrabalar destekleyicidir ve problemini görmesine yardımcı olmaya çalı maktadırlar. Ara sıra aileyle gelecek ve para konusunda gerilimler ya anmaktadır.
Gencin akranlarıyla iyi ili kileri var mı?			Çok yakın bir akran çevresinde bulunan di er madde ba ımlısı gençlerle iyi ili kileri var ancak di er akranlarıyla çok fazla ili kisi yok.
Toplumdan destek amaçlı kurulmu arkadaş lıkları ve kaynakları var mı?			Yerel toplulukta destek sistemleri var ancak onlara ula mak için u ra mıyor ve yardım istemiyor. Destekleyici mekanizmalar, e er o istekli olursa ve kendini önemserse çalı ır.
Gencin içinde ya ayabilece i özel bir alanı var mı? Yoksa kiminle ya ıyor?			ki yatak odası olan bir apartman dairesinde ailesiyle ya ıyor
Model aldı ı biri veya idolü var mı?		x	
Genç, bir profesyonel tarafından verilecek özel bir ilgiye ihtiyaç duyuyor mu?	x		Danı maya ve madde ba ımlılı ı merkezine gitmeye ihtiyaç duyacak
Genç kurumsal destek alıyor mu (okul hizmeti, toplumsal hizmet, gençlik çalı anları... ve benzeri) ? E er varsa ne tür?		x	nsanların veya toplumun problemini bilmesini istemiyor. Gençlik çalı anıyla konu mak çok özeldir ve mahremdir. Aralarında

			kalaca ına olan güvene dayalıdır.
Vakanın geli imi ve olası çözümler için bir görüş var mı? Eğer varsa açıklayın.	x		Madde ba ımlılı ı için profesyonel ve kurumsal yardım almasına engel olan korkuları üzerinde çalı maya ihtiyacı var. Gelece i için hedeflerinin ve isteklerinin olumlu yanları üzerine in a etmesi gerekiyor böylece bu pozitif faktörler, potansiyelini anlamasına ve yardım almasına engel olan negatif faktörlerin ötesine geçebilir.

REFERANSLAR

Bandura,A.(1977) *Social Learning theory*. Englewood Cliffs, NJ:Prentice- Hall

Benson, P.L.(2006) *All kids are our kids: What communities must do to raise caring and responsible children and adolescents*. San Francisco: Jossey-Bass

Brento.,L.K.&Larson,S.J.(2006). *The resilience revolution: Discovering strengths in challenging kids*. Bloomington, IN: Solution tree

Coie, J.D., Watt, N.F., West,S.,Hawkins, J.D.,Asarnow, J.R., Markman, H.J., Ramsey, S.L., Shure, M.B., & Long, B.(1993). The science of prevention.*American Psychologist*

Laursen, E.K. &Birmingham,S.M. (2003) Caring relationships as a protective factor for at risk youth: Anethnographic study.*Families in Society*, 84(2),240-246

Miller,W.R. &Rollnick, S.(2002. *Motivational Interviewing: Preparing people for the change*. New York: Guilford

Powell,K.M. (2011).*Working effectively with at-risk youth:A strengths based approach*.

Powell, K.M. (2015). *A strengths-based approach for intervention with At-risk youth*

Steinberg, L.(1990) *Autonomy, conflict and harmony in the family relationship*

Werner,E.E. & Smith, R.S. (1982).*Vulnerable, but invincible: A study of resilient children*. New York: McGraw-Hill